

**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
І. І. МЕЧНИКОВА**

Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

професор Вячеслав ТРУБА

„01” квітня 2024 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ

З МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

для абітурієнтів, які у 2024 р. вступають на навчання

до Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

**для отримання ОС «Бакалавр» за спеціальністю 292 Міжнародні економічні
відносини Освітньо-професійна програма: Міжнародні економічні відносини
на основі першої вищої освіти**

I. ВСТУП

Мета фахового вступного іспиту полягає в оцінюванні рівня та якості отриманих теоретичних знань, їх міцності; виявленні ступеня розвитку мислення; умінь самостійно працювати, синтезувати отримані знання і застосовувати їх для розв'язання практичних завдань з міжнародних економічних відносин.

Об'єктом оцінювання виступають компетенції абітурієнта, тобто знання і вміння абітурієнта, що характеризують його здатність розуміти, виконувати, відобразити й пізнавати те, що вимагає освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця після закінчення процесу навчання.

Від абітурієнтів очікується демонстрування необхідних знань та вмінь для здійснення професійної діяльності, що ґрунтується на етичних принципах і спрямована на підвищення міжнародної конкурентоспроможності економіки України та рівня добробуту її населення, дотримання прав людини, сприяння соціально-економічним змінам у країні в умовах повномасштабної агресії Росії.

Міцне підґрунтя підготовки економістів-міжнародників забезпечують знання сучасної економічної теорії і методів наукових досліджень у сфері основ економіки, міжнародних економічних відносин, розуміння закономірностей розвитку світового господарства.

Фаховий вступний екзамен приймається державною комісією, склад якої затверджується на засіданні Вченої Ради ОНУ ім. І.І. Мечникова.

Фаховий вступний екзамен проводиться у письмовій формі, що забезпечує високий рівень об'єктивності оцінювання, а також сприяє логічності мислення, цілеспрямованості та зосередженості студентів на глибокому вникненні в суть питань, обдумуванні варіантів вирішення та побудови відповіді.

II. ЗМІСТ

Розділ 1. Основи економічного життя суспільства

Взаємозв'язки економічних процесів та явищ. Обмеженість ресурсів та безмежність потреб як основна проблема економіки. Роль економічної науки у житті окремої людини і суспільства. Суб'єкти економічних відносин. Об'єкти економічних відносин. Виробничі ресурси: земля, праця, капітал, здатність до

підприємницької діяльності, інформація. Власність на виробничі ресурси. Виробництво та продукт (результат) економічної діяльності. Виробничі технології. Особливості сучасних технологій. Економічна ефективність: зміст та оцінка. Доходи економічних суб'єктів. Розподіл, обмін та споживання як взаємопов'язані процеси. Економічний кругообіг.

Раціональна економічна поведінка споживача та виробника. Споживач як основний суб'єкт сучасної економіки. Мета споживача та ознаки раціональної поведінки споживача. Потреби споживача: зміст та класифікації. Споживчі блага та їх структура. Корисність споживчого блага і способи її оцінки. Граничне споживче благо і гранична корисність. Закон спадної граничної корисності. Бюджет споживача. Виробник як суб'єкт економіки та мета його діяльності. Раціональний виробник. Прояви обмеженості виробничих ресурсів, відтворювані та невідтворювані ресурси. Виробничі можливості. Альтернативні варіанти використання ресурсів. Крива виробничих можливостей. Альтернативна вартість. Закон спадної продуктивності факторів виробництва.

Розділ 2. Ринкова економіка

Попит, пропонування, ринкова ціна та гроші у функціонуванні економіки. Ринкове вирішення питань «що виробляти?», «як виробляти?», «для кого виробляти?». Принцип «прихованої руки» ринку та сутність ринкового саморегулювання. Зміст та ознаки ринкової конкуренції, її роль в організації ринкової економіки. Ринковий попит: зміст, функція попиту від ціни. Крива індивідуального попиту. Ринкове пропонування: зміст, функція пропонування від ціни. Крива індивідуального пропонування. Нецінові чинники попиту та пропонування. Ціна ринкової рівноваги: зміст, графічне відображення. Роль рівноважної ціни у ринковому саморегулюванні. Причини та наслідки неринкового ціноутворення. Сутність грошей. Зміст функцій засобу обігу, платежу, міри вартості та засобу нагромадження. Види грошей. Сучасні електронні гроші. Грошова маса та її показники. Купівельна спроможність грошей. Стійкість національних грошей та курс національної валюти.

Ринки виробничих ресурсів та доходи у ринковій економіці. Особливості ринку праці. Попит і пропонування на ринку праці. Закон формування зарплати. Причини відмінностей у зарплаті. Види та системи оплати праці. Роль уряду та профспілок в організації ринку праці. Особливості ринку землі.

Попит і пропонування землі. Земельна рента. Ціна землі та причини її диференціації. Роль держави в організації ринку землі.

Особливості ринку капіталів (кредитних ресурсів). Попит і пропозиція на ринку капіталів. Відсоток. Причини відмінностей у відсоткових ставках. Роль банків в організації ринку капіталів. Особливості ринку інформації. Попит і пропонування інформації. Ціна інформації. Доход власника інформаційних ресурсів. Роль Інтернет у забезпеченні руху інформації, його можливості та обмеження.

Підприємницька діяльність. Функції підприємця та складники підприємницької діяльності. Доход і ризик у підприємстві. Підприємство і суспільний прогрес. Види підприємств: виробниче, комерційне, посередницьке, фінансове. Мале та велике підприємство. Фермерство як особливий вид підприємницької діяльності. Приватне, колективне та державне підприємство. Переваги та обмеження різних форм підприємств. Валовий доход, витрати та прибуток підприємця. Структура витрат. Способи максимізації прибутку. Прибутковість (рентабельність) як прояв результатів діяльності підприємства. Зв'язки підприємця з банками, страховими компаніями, іншими фінансово-кредитними установами. Управління підприємством. Бізнес-план підприємця.

Розділ 3. Національна економіка як ціле

Загальні результати національного виробництва. Виробничий потенціал національної економіки: трудові, земельні (природні), фінансові ресурси та технології. Сектори національної економіки: домашніх господарств, підприємницький, державний, зовнішній. Сукупні доходи та сукупні витрати: структура та взаємозв'язки. Валовий внутрішній продукт (ВВП) – показник результатів національного виробництва. Способи розрахунку ВВП. Валовий національний доход (ВНД). Реальний та номінальний ВВП. Використання ВВП для міжнародних порівнянь.

Економічні коливання, безробіття та інфляція. Причини економічних коливань. Економічні піднесення та спади. Індикатори (показники) економічних коливань. Циклічні коливання та види циклів. Безробіття і зайнятість трудових ресурсів. Визначення рівня безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне. Причини безробіття. Наслідки безробіття для національної економіки. Загальний рівень цін та інфляція. Вимірювання

інфляції. Причини інфляції. Наслідки нерегульованої інфляції для національної економіки.

Розділ 4. Державне регулювання економіки

Невдачі (обмеження) ринку як причина державного регулювання економіки. Цілі державного регулювання: економічне зростання, зайнятість, стабільність цін, конкурентоспроможність національної економіки. Інструменти фінансового регулювання: податки, видатки уряду та державний бюджет. Інструменти грошового регулювання: емісія грошей, режими формування валютного курсу. Інструменти регулювання у соціальній сфері: перерозподіл доходів, соціальні пільги, допомоги, гарантії для громадян. Суспільних блага: ознаки та необхідність державного регулювання обсягу. Підтримка конкуренції та антимонопольне регулювання.

Розділ 5. Світова економіка і міжнародні економічні відносини

Форми міжнародних економічних відносин. Міжнародний поділ праці.

Роль міжнародної торгівлі в економічному розвитку суспільства. Становлення теорії міжнародної торгівлі - меркантилісти. Формування принципів вільної торгівлі: фритредерства. Внесок А.Сміта і Д.Рікардо. Причини упровадження тарифів. Визначення їх. Плюси і мінуси введення тарифів. Внесок ГАТТ і СОТ у зниженні тарифних бар'єрів. Реакція країн - зростання ролі нетарифних перешкод. Їх види. Імпортні квоти - переваги перед тарифами. Методи квотування. Підрахунки втрат країни від зовнішньоторгового протекціонізму. Приклади обґрунтованості протекціонізму: політика захисту молодого галузі, екологічні та санітарні міркування, інтереси оборони тощо. Тарифи як джерело прямих державних доходів.

Демпінгова політика. Різновиди демпінгу: грабіжний, циклічний, сезонний, тривалий. Заходи у відповідь на демпінг. Експортні субсидії.

Поняття валюти. Валютний курс і його характеристики. Спот - курс. Форвардний курс. Конвертованість валюти. Динаміка валютного курсу. Фактори, що визначають валютні курси.

Типи економічних блоків. Теорія економічного союзу. Коротка характеристика існуючих у світі економічних блоків.

Глобальні економічні проблеми.

III. СПИСОК ДЖЕРЕЛ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

1. Міжнародні економічні відносини та світова політика. Навчальний посібник / Лютак О.М., Баула О.В., Галазюк Н.М., Зелінська О.М., Корольчук Л.В., Кравчук П.Я., Урбан О.А., Полянська Т.О. Луцьк: СПД Гадак Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2022. 324 с.
2. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник [Електронний ресурс]. / А.О. Задоя, А.С. Магдич, О.А. Задоя. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2022. – 142 с. Режим доступу: <https://ir.duan.edu.ua/bitstreams/5e96fc65-0b1e-47da-b44e-f9cdffaf4dff/download>.
3. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – 528 с.
4. Міжнародні економічні відносини: навчальний наочний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: В.В. Дергачова, К.О. Кузнецова, І.М. Манаєнко, В.А. Мельникова, О.С. Ченуша – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 340 с.
5. Економіка зарубіжних країн: конспект лекцій: навчальний посібник / С. В. Нараєвський, К.Ю. Редько: КПІ ім. Ігоря Сікорського Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 104 с.
6. Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорії, інновації та сучасна практика. Монографія, книга сьома / Е. А. Кузнецов, І. М. Ненно, О. В. Побережець та ін.: за ред. д.е.н., проф. Кузнецова Е. А. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020.
7. International Monetary Fund. 2023. Global Financial Stability Report— Navigating the High-Inflation Environment. Washington, DC, Режим доступу: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/GFSR/2022/October/English/text.ashx>
8. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка. Монографія / За ред. О. І. Рогача. – К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2020. – 368 с.
9. Ковальчук В.М. Світова економіка: її історія та дослідники. 2-ге видання.(Зб. ф.) К.: ЦУЛ, 2019. 632 с.
10. Економіка зарубіжних країн: підручник / Голіков А., Черномаз П., Дейнека Д. та інш. К. : ЦНЛ, 2019. 400 с.
11. Міжнародні економічні відносини : підручник / за заг. ред. Ю.Козак. Київ : ЦНЛ, 2019. 400 с.

12. Міжнародна економіка: підручник / за заг. ред. Олена Лебедєва. Київ : ЦНЛ, 2019. 416 с.
13. International Monetary Fund. 2024. Databases, Access mode: <https://www.imf.org/en/Data>.
14. Ukraine. Balance of Payments Statistics. National Bank of Ukraine. 2024. Access mode: <http://www.bank.gov.ua/>.
15. Державна служба статистики України, 2024. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

IV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Іспит буде проводитись у письмовій формі у вигляді тесту. Усього буде 50 тестових завдань, в яких абітурієнт має визначити правильні відповіді. У кожному тестовому завданні правильною відповіддю буде лише одна. За кожну правильну відповідь абітурієнт отримує 2 бали.

Абітурієнт буде вважатися таким, що склав екзамен, якщо він отримає 12 та більше балів. Абітурієнт буде вважатися таким, що не склав екзамен, якщо він отримає менше 12 балів.

Декан ФМВПС, к.і.н., доцент _____

Віктор ГЛЕБОВ